

Bruno Petrušić

KRIZA EUROSOLIDARNOSTI

Bruno Petrušić, dipl. theol.

KBF – Split

UDK: 338.124.4[304 +316.48+316.6/7](4-67EU)

Stručni članak

Primljeno: 15.10.2012.

Velika će europska obitelj uskoro postati bogatija za još jednoga člana, naime, za Republiku Hrvatsku. Zanimljivo je primijetiti kako su hrvatski mediji, skupa s predstavnicima vlasti, tijekom proteklog vremenskog perioda pregovora iznosili samo pozitivne stavove i mišljenja, tako da je javnost na neki način manipulirana. Ono što je povod ovome tekstu jest ekonomska kriza koja je najizraženije pogodila eurozonu, samim tim i Europsku uniju. Pojavom te krize otvorilo se jedno šire pitanje solidarnosti kako država članica Europske unije tako i njezinih građana. Pitanje je to koje nadilazi puku financijsko-ekonomsku razinu društva te je bitno i za naše sudjelovanje u životu Europske unije.

Stoga autor u prvome dijelu ovoga teksta ukratko predstavlja glavne institucije Europske unije te eurozonu koja predstavlja najveći stupanj ekonomske integracije, što u sebi podrazumijeva zajedničku monetarnu politiku država članica. Kriza eurozone i načini ophođenja Europske unije prema toj krizi donekle su središnji dio ovoga teksta te ujedno upućuju na jedan teološki osvrt po pitanju solidarnosti u vremenima krize.

Ključne riječi: Europska unija, eurozona, kriza, solidarnost, teologija.

* * *

Uvod

Hrvatski su građani odlučili pristupiti Europskoj uniji i na taj način, prema općem javnom mnijenju, potvrđuju svoju pripadnost europskom civilizacijskom krugu. Jedno od temeljnih pitanja koje se bitno dotiče i ostalih pitanja vezanih uz Europsku uniju (primjerice, pitanja zajedničkih politika, identiteta...) jest i pitanje solidarnosti na

razini cijele Europe. Stoga, da nam se ne dogodi (kao što je povijest pokazala da je učestalo) neko veliko iznenađenje, uglavnom neugodno, trebali bismo se svi pripremiti i bolje upoznati s temeljnim vidovima Europske unije, također pokušati uvidjeti obrise budućnosti Europske unije, ali i eurozone.

1. Europska unija i eurozona

Europska obitelj postaje bogatija za još jednoga člana, naime, Hrvatska će postati dijelom tog ekskluzivnog kluba 1. srpnja 2013. godine. No, ta integracija Hrvatske u prostore i odnose Europske unije potrajat će onda još neko vrijeme dok i Hrvatska ne postane i dijelom eurozone, ili Ekonomske i monetarne unije (EMU) sa zajedničkom valutom – eurom.

Stoga se vrijeme pred svima nama opravdano predstavlja ključnim (iako je i vrijeme pregovora umnogome bilo također ključno) unutar kojega možemo budućim generacijama osigurati svjetliju budućnost. Razne strukturne, zakonodavne i druge reforme u velikoj su mjeri već provedene i usklađene sa standardom Europske unije koja je sa svojim postojanjem započela još tamo 1951. godine, samo su jedan vid integracije RH, a ovdje nas više zanima integracija u vidu vrednota, te međudržavnih i međuljudskih odnosa.

1.1. Kratka povijest i institucije EU

Smatram kako uistinu nije potrebno mnogo riječi i vremena trošiti na pisanje o razvojnom procesu europskih integracija, o posebnim etapama i ponekim nedaćama na tom putu jer je sve to poprilično dobro dokumentirano i proučeno, stoga ću samo ukratko podcrtati neke datume i događaje koji su taj razvojni put obilježili i usmjerili.

Europska unija formalno je nastala, da se tako izrazim, 1. studenog 1993. godine kada je na snagu stupio Ugovor iz Maastrichta. Zatim je vrlo važan datum 1. siječnja 2002. godine jer je to datum kada se uvodi jedinstvena valuta – euro za države članice Ekonomske i monetarne unije, odnosno eurozone. Danas Europska unija bro-

ji 27, odnosno uskoro 28 država članica, a eurozona 17 (uskoro 18). Još jedan vrlo važan datum za život Europske unije predstavlja 1. prosinca 2009., kada države članice potpisuju Lisabonski ugovor. Ono što također bitno obilježava Europsku uniju jest zajedničko slobodno tržište, bescarinska zona i donekle zajednička valuta.

Nekako se dobiva dojam da se teži uspostavi jedne nadnacionalne državne asocijacije koja pomalo oduzima suverenost nacionalnim državama i prebacuje ju na one institucije koje posjeduje unutar svojeg obzora. Ključne institucije Europske unije jesu: Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće (ministara), Europska komisija, Sud Europske unije, Europska središnja banka i Revizorski sud. Od njih, Europski parlament i Vijeće (ministara) predstavljaju zakonodavnu vlast koja također donosi i proračun Europske unije. Europska komisija neka je vrsta vlade, odnosno izvršne vlasti i ima 27 članova (iz svake države članice jedna osoba), a imenuje ju Europski parlament. Europsko vijeće nova je institucija nastala nakon potpisivanja Lisabonskog ugovora, a to Vijeće čine predsjednici vlada ili država, ima više savjetodavnu i informativnu ulogu te je važna institucija u usklađivanju EU politika. Od ostalih institucija treba svakako istaknuti Europsku središnju banku i Europski sustav nacionalnih središnjih banaka, dvije institucije koje su potpuno neovisne o politici, kako onoj europskoj tako i politikama nacionalnih država članica.

Europska središnja banka temeljna je institucija unutar Ekonomske i monetarne unije (EMU), potpuno neovisna o bilo kakvim političkim utjecajima (ali zato iznimna utjecaja na politiku), a glavna joj je zadaća osigurati stabilnost cijena, zajedničke valute i zajedničkog slobodnog tržišta.

1.2. Ekonomska i monetarna unija (eurozona)

Europska „ekonomska i monetarna unija (EMU) zasnovana je Sporazumom o Europskoj uniji i predstavlja novu i veoma značajnu etapu u konstituiranju Europe“.¹ To znači da je eurozona početak nove razvojne faze europskih integracija koja uvelike usmjerava

¹ Vinko KANDŽIJA – Alen HOST, Europski monetarni sustav, u: *Ekonomski pregled*, 52 (2001.), 11-12, 1264.

daljnja nastojanja, kako ona politička tako i sva druga, u smislu izgradnje zajedničkog prostora ekonomije i politike. Samim tim nacionalne su države, članice Europske unije, jedan značajni dio svojeg suvereniteta prebacile upravo na Europsku uniju ili neku od navedenih institucija Unije.

Eurozona je dakle prostor koji karakteriziraju jedinstveni carinski režim (Schengen), jedinstvena valuta – euro, slobodan protok robe, dobara, ljudi, usluga i kapitala te zajedničko slobodno tržište. Kao takva, eurozona je postala drugo najvažnije svjetsko tržište i ekonomski prostor. No, ona u sebi ipak ne uključuje sve države članice Europske unije nego tek njih 17 koje su preuzele zajedničku valutu. Glavni su kotačići eurozone svakako Njemačka i Francuska, a od država izvan eurozone posebno se ističu Velika Britanija, Švedska i Danska.

Kako bi konkretna država članica Europske unije postala i članicom eurozone, mora zadovoljiti nekoliko vrlo važnih kriterija. Temeljni su kriteriji za pristupanje eurozoni javni dug države koji ne smije biti veći od 60% BDP-a, a deficit veći od 3%. Ona država koja postane članicom eurozone, i dalje ima suverenost nad fiskalnom politikom koja se mora uskladiti s Paktom o stabilnosti i rastu, no monetarnu politiku vodi Europska središnja banka (ESB) na razini cijele eurozone. Na taj način država gubi jedan dio suverenosti i prepušta ga instituciji ESB-a.² Eurozona, dakle, zadovoljava sve potrebne zahtjeve te danas predstavlja potpunu ekonomsku integraciju.³

Iako je eurozona imala sve potrebne preduvjete da na neki način izbjegne svjetskoj ekonomskoj krizi iz 2008. godine, ipak se nije dogodilo ono što su mnogi očekivali nego, naprotiv, dogodila se ekonomsko-gospodarska kriza koja je najizraženije pogodila upravo eurozonu.

2 Usp. Sven AUFHUPPE, Euro-stabilizacijsko obećanje, u: *Politička misao*, 38 (2001.), 3, 83.

3 Ti su zahtjevi brisanje nacionalnih granica (Šengenski sporazum), zajednička valuta i prijenos monetarnog suvereniteta na nadnacionalnu instituciju, na ESB. Usp. Mate BABIĆ, Kriza eura 2010., u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.), 2, 252.

1.3. Vrijeme krize

Vrijeme krize započinje nakon 2008. godine, u vremenu kada američko gospodarstvo pomalo već izlazi iz krize, i to upravo na račun eurozone prema kojoj je vodila agresivnu financijsku politiku, na što eurozona nije uzvratila istom mjerom. No nije to jedini razlog krize eurozone. Temeljni je razlog te krize, koja još i danas traje, nezavisnost (i različitost) nacionalnih fiskalnih politika koje su u nadležnosti država članica, a koje se nisu provodile transparentno ni u skladu sa smjernicama i odredbama Europske unije. Kao što je već spomenuto, monetarnu politiku usmjerava i provodi ESB, a fiskalna politika u nadležnosti je nacionalnih država, ona ipak nije ostavljena na samovolju nacionalnim državama članicama eurozone. Europska unija definira i postavlja zajednička pravila za vođenje fiskalne politike na nacionalnim razinama⁴ te daje okvir unutar kojega države članice moraju održavati svoje državne financije. Taj okvir dan je u Paktu o stabilnosti i rastu, a odnosi se na već spomenutu dopuštenu veličinu proračunskog deficita (3%) i javnog duga (60%).

Kriza eurozone počinje intenzivnije 2010. godine u Grčkoj i uskoro se prenosi na još nekoliko država (nazvane zemljama PII-GS-a: Portugal, Italija, Irska, Grčka i Španjolska). Vlade eurozone su, kada je nastala grčka kriza, promptno reagirale i osnovala Fond za intervencije (European Stability Mechanism – ESM) radi spašavanja eura⁵ i pokušaja da se kriza ne proširi na ostale članice, ali i da ujedno vrate povjerenje u euro, te tako utječu na stabilnost svjetskih financijskih tržišta.

Treba naglasiti kako mnogi kritiziraju eurozonu iz raznih razloga, ili da je zajednička valuta uvedena prerano jer „zajednička valuta pretpostavlja zajedničku politiku, i to ne samo zajedničku gospodarsku politiku“,⁶ te da je samo uvođenje eura u mnogim članicama eurozone bilo ilegalno, tj. protuzakonito.⁷ Primjerice, Grčka je u vrijeme krize imala javni dug od 115% BDP-a, a deficit od 13,6%

4 Usp. Ana ŠABIĆ, Reforma Pakta o stabilnosti i rastu, u: *Financijska teorija i praksa*, 30 (2006.), 3, 283.

5 Usp. Mate BABIĆ, Kriza eura 2010., u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.), 2, 256.

6 Herman von LEAR, Euro – prva bilanca, u: *Politička misao*, 38 (2001.), 3, 90.

7 Usp. *Isto*, 89.

BDP-a. K tome, mnoge zemlje nisu transparentno predstavljale svoj javni dug i deficit koji su bili mnogo veći od dopuštenih 60%, odnosno 3% BDP-a i u samom trenutku pristupanja eurozoni. To su neko vrijeme uspješno prekrivali javnim zaduženjem, no kada je došlo vrijeme naplate, nastala je kriza, i to ne samo u Grčkoj nego i u ostalim zemljama PIIGS-a.

Ono što bismo mogli pozitivno ocijeniti nakon kratkog vremenskog odmaka od ove krize eurozone, kojoj se ipak još ne nazire kraj, jest donekle iskazana solidarnost ostalih članica eurozone prema državama u dubokoj krizi, prvenstveno Njemačke i Francuske. Stoga je jako važno uočiti razloge te solidarnosti jer bismo inače mogli mnogo toga pogrešno protumačiti i podijeliti zasluge i hvale onima koji ih uopće ne zaslužuju.

2. Globalizacija solidarnosti

Jedni od ključnih osoba, pokretača i utemeljitelja današnje Europske unije, Jean Monnet i Robert Schuman, ostat će zauvijek zapamćeni kao hrabri vizionari i političari koji su Europi podarili zajedničku budućnost. No ostat će zapamćeni i kao uvjereni kršćani koji su Europu htjeli izgraditi upravo na kršćanskim vrednotama i korijenima, onim vrednotama i korijenima koje moderni političari i europski dužnosnici svom silom žele izbaciti iz okvira (barem onih pravno-političkih) Europske unije. Izostavljanje spominjanja kršćanstva (i Boga) u temeljnim dokumentima Europske unije može nam donekle biti pokazateljem u kojem smjeru ide daljnja evolucija i razvoj europskih integracija.

No, kao što se to općenito događa s gotovo cijelim zapadnim svijetom, tako ni unutar Europske unije „samonametnuta amnezija današnjeg Zapada ne može poništiti prošlost“⁸ koja sasvim ima obriše kršćanskog kulturološkog i svjetonazorskog opredjeljenja. Stoga možemo govoriti o vrednotama i pojmovima koji su izvorno kršćanski, ali koji se danas takvima ne nazivaju. Jedan je od njih sasvim sigurno i pojam, kao i ono što on označava, solidarnost.

8 Thomas E. WOODS, *Kako je Katolička crkva izgradila zapadnu civilizaciju*, Teovizija, Zagreb, 2009., 164.

2.1. Solidarnost i globalizacija

Prije nego kažemo nešto o solidarnosti unutar Europske unije i eurozone uslijed ove ekonomsko-gospodarske krize (ali koja je prvenstveno društvena kriza, kriza smisla), potrebnim se čini ukratko spomenuti globalizaciju i ulogu solidarnosti u jednom širem kontekstu.

Globalizacija se može promatrati u gotovo svim vidovima ljudske djelatnosti – od politike do kriminala, stoga na ovim stranicama nećemo ići u detalje nego ćemo samo ukratko spomenuti neke značajke koje ćemo onda prebaciti na uže područje Europske unije i eurozone. Zahvaljujući novim medijima komunikacije, ljudi su uvelike povezaniji, više komuniciraju, informiraniji su i bliži jedni drugima. Tehnika i nove tehnologije povezuju pojedince i društva na raznovrsne načine, strukture i stupnjeve. Stoga je Crkva, promatrajući globalizaciju u njezinoj cjelini (koliko je to moguće), odlučno progovorila preko svojega poglavara,⁹ kritizirajući globalizaciju tamo gdje je to potrebno, ali i ističući one pozitivne stvari koje sama globalizacija donosi. Zanimljivo je uvidjeti i razvoj samih socijalnih enciklika koje u svojem sadržaju, ali i naslovnicima, pokazuju također globalistička (sveobuhvatna) nastojanja.¹⁰ Jedan od ključnih zahtjeva koji je blaženi Ivan Pavao II. postavio pred kršćane ide u smjeru da se upravo solidarnost globalizira, da ju se učini globalnom pojavom. Za razliku od mnogobrojnih (sekularnih) značenja pojma solidarnosti, Ivan Pavao II. je mislio na solidarnost koja je „čvrsta i postojana odlučnost zauzeti se za opće dobro, to jest za dobro svih i svakoga, jer svi smo mi uistinu za sve odgovorni“¹¹ (*Sollicitudo rei socialis*). Papa je tu odlučnost blisko vezao uz pojam evanđeoskog služenja, tako da kršćansku solidarnost više promatra u vidu duhovnosti. Neka teološka definicija pojma solidarnosti bila bi ta da je solidarnost „trajna i čvrsta opcija za drugoga u nevolji, praćena

9 Dovoljno je samo pogledati socijalne enciklike zadnjih pedesetak godina (pogotovo encikliku *Pacem in terris* i one koje nakon nje slijede), ali i mnogobrojne govore Ivana Pavla II., u kojima kritički vrednuje globalizaciju, njezine mehanizme i vrijednosti.

10 Usp. Ivan KARLIĆ, Dvoznačnost fenomena globalizacije. Za globalizaciju solidarnosti, u: *Filozofska istraživanja*, 29 (2009.), 1, 98.

11 Špiro MARASOVIĆ, *Kršćanska društvena svijest*, Crkva u svijetu, Split, 2010., 220.

takvom vanjskom pomoći i podrškom da, od onoga tko ih pruža, iziskuju određeni rizik.¹²

Nasuprot takvom poimanju solidarnosti, ono što nam se svima prodaje pod solidarnost, a nudi se kao rješenje krize i nove uspostave normalnih odnosa, što se događa unutar Europske unije i nadasve eurozone, nije ništa nego interesna solidarnost. Ta solidarnost uopće ne uključuje rizik o kojemu navedena definicija govori nego uključuje nastojanje da se interes one strane koja tobože pomaže drugome u nevolji, očuva u najširem smislu te riječi. Što to znači, pokušat ćemo obrazložiti na sljedećim stranicama.

2.2. Interesna solidarnost

Kada je Grčka objavila da je u velikoj financijskoj krizi (ili kada je to postalo previše očito), mnoge je ekonomske analitičare i razne financijske institucije iznenadila tako brza i odlučna akcija čelnika zemalja eurozone i Europske unije kojom su pokušali odmah sanirati štetu. Ubrzo su vlade zemalja eurozone osnovale Fond za intervencije (European Stability Mechanism – ESM) i počeli su svi naveliko govoriti o potrebi solidarnosti ostalih država s Grčkom, tako da je ta zajednička akcija zemalja eurozone u početku imala mnogo pozitivnih učinaka. Odjednom su svi počeli govoriti o velikoj i pomalo iznenađujućoj solidarnosti na djelu ostatka Europske unije s krizom potresenom Grčkom. No kako problem nije riješen nego samo ukratko otklonjen, ubrzo su se počeli čuti i disonantni tonovi unutar same Europske unije, i to od onih zemalja koje su recesiju preživjele poprilično bezbolno (primjerice, Poljska) i čiji građani nisu bili skloni solidarizirati se s Grcima, u medijima već pomalo prikazanim neradnicima, čiji političari k tome nisu odlučno provodili mjere koje su Europska unija i MMF nametnuli (tiče se prvenstveno konsolidacije fiskalne politike, drastične štednje i smanjivanja socijalnih prava građana). Kada još tome dodamo i špekulacije, koje su se pokazale istinitima, o mogućnosti proširenja krize unutar eurozone na ostale članice, promatrajući mehanizme i akcije koje su zemlje članice Europske unije poduzele, možemo uočiti da se tu ipak

---

12 *Isto*, 222.

ne radi o klasičnoj (kršćanskoj) solidarnosti nego da je prije riječ o solidarnosti iz interesa.

Ovim je odnosom prema krizi unutar eurozone Europska unija pokazala da nema dovoljno političke snage (koju uvjetuje ekonomski interes), kao ni mehanizama, sama riješiti nastali problem.¹³ Zbog toga je morala u pomoć prizvati MMF¹⁴ koji jednoj Grčkoj ili Irskoj, ili kojoj drugoj članici eurozone u krizi, može nametnuti neke uvjete,¹⁵ poput uravnoteženja proizvodnje i potrošnje, smanjenja socijalnih prava njezinih građana ili pak drastičnu štednju u javnom sektoru. To znači da eurozona, odnosno Europska unija, nije u stanju sama rješavati svoje probleme. Mnogi u nemoći politike vide uzrok takvome stanju.

No, kako bismo zaključili ovaj dio, u kojemu želimo istaknuti kako ovakva solidarnost na djelu nije ona prava istinska solidarnost što pomaže drugome uz izvjestan rizik, treba reći sljedeće. Kao što je to bilo u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje je politika milijarde i milijarde dolara poreznih obveznika odlučila *ubaciti* u privatni (bankarski) sektor, sanirajući štetu proizašlu iz gospodarske krize iz 2008., tako i Europska unija čini sve što je u njezinoj moći da zaštiti interese bankarskog (privatnog) sustava, i to prvenstveno onog francuskog i njemačkog, ali također i britanskog. Primjerice, najveći „dio grčkih obveznica drže u svojim portfeljima europske banke, i to francuske 32%, a njemačke 19%.“¹⁶ Ono što uvelike zabrinjava, ali što je također i zanimljivo, jest da su vlade velikih europskih zemalja (misli se na Veliku Britaniju, Francusku i Njemačku) na neki način prisiljavale zemlje u krizi zatražiti pomoć od međunarodnih institucija „za spas svojih banaka, što je čudno, jer se za pomoć obraća zemlja u nevolji. Razlog je jednostavan. Najveću izloženost irskim bankama imaju banke Velike Britanije, Francuske i Njemačke. I u cjelokupnoj zaduženosti zemalja PIIGS-a (Portugal,

13 Usp. Huguette LAERMANS – Paul ROOSENS, The enlargement of the European union, u: *Ekonomska misao i praksa*, 18 (2009.), 2, 408.

14 Kao pokušaj rješavanja krize, države članice eurozone osnovale su Stabilizacijski fond (EFSF) u iznosu od 720 milijardi eura pri čemu MMF sudjeluje jednom trećinom sredstava (otprilike 230 milijardi eura).

15 Usp. Mate BABIĆ, Kriza eura 2010., u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.), 2, 258.

16 *Isto*, 257.

Italija, Irska, Grčka i Španjolska) od preko 2 trilijuna (2000 milijardi) dolara, izloženost njemačkih, britanskih, francuskih, španjolskih i nizozemskih banaka bila je oko 1,5 trilijuna dolara. Konsolidirana potraživanja francuskih banaka od banaka i vlada zemalja PIIGS-a iznosila su 16% BDP-a Francuske, a njemačkih 15%. To je najvjerojatniji razlog zašto su te zemlje *uvjeravale* Irsku da zatraži pomoć.¹⁷ Na kraju, od glasno proklamirane solidarnosti država članica eurozone, imamo interes velikih država koji pokušavaju spasiti spašavajući navedene države sredstvima europskih poreznih obveznika. Stoga i nije čudno što su vlade manjih država članica eurozone, ali i Europske unije, pritisnute glasom svojih građana, postale iznimno sumnjičave i oprezne kada je u pitanju pomoć i solidarnost s državama u krizi.

Uz to što je ova kriza eurozone ukazala na bitnu političku nemogućnost Europske unije (jer da ne bude tako, potrebna je centralizirana vlast, jedna država), ona je također navela mnoge da posumnjaju u sam projekt eurozone, a također su mnogi izgubili povjerenje u ekonomske mehanizme eurozone koja sama ne može pronaći izlaz iz krize. Posljedice se već mogu pomalo uočiti, bilo na političkom ili kojem drugom planu. Ono što najviše zabrinjava jest centralizacija vlasti¹⁸ i smjer u kojem eurointegracije najvjerojatnije idu, a to je jedinstvena vlada, jedinstveni parlament i jedinstvena (nacionalna) država. Posebnost Europske unije i eurozone jest u tome što se „po prvi puta u svjetskoj povijesti pokušava (...) zajedničkom valutom iznuditi političko udruživanje“,¹⁹ a što se do sada događalo uglavnom obratno. Također zabrinjava ono što se dogodilo u Italiji gdje je M. Monti postao premijer jedne demokratske države bez demokratski provedenih izbora. Znači li to kraj demokracije kakvu smo do sada poznavali? Znači li to da ekonomija i ekonomski interes stupa na mjesto politike, demokracije? Sve upravo na to upućuje, iako se nadamo da do toga neće doći.

17 Isto, 261.

18 Usp. Orlanda OBAD, The European union from the postcolonial perspective: Can the periphery ever approach the center?, u: *Studia etnologica Croatica*, 20 (2008.), 17.

19 Herman von LAER, Euro – prva bilanca, u: *Politička misao*, 38 (2001.), 3, 90.

Još jednom treba naglasiti kako europski sustav središnjih banaka s Europskom središnjom bankom nije podložan nikakvoj politici, ni zajedničkoj politici Europske unije, ni politikama nacionalnih vlada, ali se čini sve da upravo taj sustav i Europska središnja banka sve više upravljaju politikama bilo Europske unije bilo nacionalnih vlada. Stoga smatram da prava eurosolidarnost može opstojati jedino unutar jednog zatvorenog, cjelovitog društveno-ekonomskog i političkog sustava, a prema čemu Europska unija smjera jer „povijesno nikada nije postojala dugotrajna monetarna unija između velikih suverenih nacija bez jake političke integracije.“²⁰

2.3. Eurosolidarnost

Istinska solidarnost dakle može postojati na razini cijele Europe jedino ako Europa bude politički, ekonomski i društveno ujedinjena. No to ujedno znači i dokidanje solidarnosti jer onda nema onoga drugoga kojemu pomažem i zbog kojega se izlažem izvješnom riziku. Stoga je jedini pravi prostor istinske solidarnosti (eurosolidarnosti) ovo međurazdoblje, naime, razdoblje koje nam predstoji do skorašnjeg (vjerojatnog) ujedinjenja Europe na navedenim razinama (misli se prvenstveno na političku).

Stoga treba istaknuti neke bitne odrednice eurosolidarnosti unutar granica eurointegracija koje pomalo, ali sigurno i planski idu prema svojem kraju. Tu svakako treba istaknuti europske fondove (strukturne i kohezijske) koji su jedan nadasve pozitivan vid solidarnosti, a koji služe manje razvijenim zemljama u nastojanjima povećanja životnog standarda njihovih građana i približavanja standardima Europske unije. Primarni je cilj raznih fondova Europske unije u osnaživanju zajedničkog europskog identiteta svih građana svih država članica. Teži se dakle jedinstvenosti na raznim razinama i područjima, od kulture do obrazovanja, od lokalnih razina do onih regionalnih. Zatim je tu Europska investicijska banka (BEI) kao glavni instrument financijske solidarnosti,²¹ koja svoja nastojanja

20 Vinko KANDŽIJA – Alen HOST, Europski monetarni sustav, u: *Ekonomski pregled*, 52 (2001.), 11-12, 1280.

21 Usp. *Isto*, 1279.

usmjerava uglavnom razvitku manje razvijenih zemalja članica ili pristupnica tom elitnom političko-ekonomskom društvu.

Jedan negativan vid solidarnosti predstavlja svojevrsan nekritički uvoz vrijednosti i modela iz zapadnih europskih zemalja u one zemlje Istočne Europe koje smjeraju postati punopravnim članicama (ili su to već postale) Europske unije. Neki autori smatraju kako se tu radi o svojevrsnom autokoloniziranju kulture i svijesti (self-colonizing cultures), tj. o slobodnom pristanku na novi vid kolonizacije.²²

Eurosolidarnost, sa svojim pozitivnim i negativnim vidovima, može postojati samo unutar ovoga međuprostora, ili međuvremena, do potpune političko-ekonomske i društvene integracije. Kada ta integracija bude dovršena, solidarnost nestaje, kao što pomalo nestaje i kršćanstvo koje je, prema mnogima, odigralo svoju ulogu. Oni koji tako smatraju, uopće ne uočavaju povezanost kršćanstva s prostorom i vremenom ujedinjene Europe, te ujedno ne vide nužnost solidarnosti ukoliko čovjek želi nastaviti razvijati sebe, svoje potencijale i općenito svoj svijet. Solidarnost nije svediva samo na financijsku sferu. Dapače, ona je tu često samo krinka koja krije interesnu motivaciju, kao što je to slučaj s krizom eurozone. Solidarnost je više od toga. Ona je stil života, duhovnost. Ona je čak i vrhunac poziva na koji je čovjek pozvan jer Bog se u Kristu solidarizirao s čovječanstvom na najdublji mogući način. Postao je jednim od nas, i smatramo da je to poruka i zahtjev koji nam je Bog uputio preko blaženog Ivana Pavla II., naime, da postanemo onaj drugi kojemu treba naša pomoć. U pogaganju sebi nema nikakve solidarnosti, a upravo je to solidarnost u trenucima krize eurozone.

Zaključak

Nakon što i Hrvatska postane dijelom Europske unije, a naknadno i članicom eurozone, jedno je od bitnijih pitanja s kojim ćemo se morati suočiti pitanje eurosolidarnosti. To pitanje već i sada zauzima sve više i više pažnje i pozornosti europskih političara, ali i običnih građana. Kriza eurozone navela je mnoge da propitkuju

²² Usp. Orlanda OBAD, The European union from the postcolonial perspective: Can the periphery ever approach the center?, u: *Studia ethnologica Croatica*, 20 (2008.), 11.

kakva su nastojanja i uopće spremnost država, ali i njihovih građana, unutar granica Europske unije, nadasve eurozone, na solidarnost. Ovaj tekst ide pomalo u tom smjeru da, utemeljen na teološkom shvaćanju pojma solidarnosti, pokaže kako solidarnost koja je do sada iskazana unutar granica Europske unije, u borbi protiv krize eurozone, ustvari i nije istinska solidarnost nego predstavlja nastojanja da se interes privatnoga (bankarskog) sektora zaštiti upravo na uštrb onih država i njezinih građana pogođenih teškom ekonomskom krizom. To vidimo na primjerima Portugala, Italije, Irske, Grčke, Španjolske i ostalih država pogođenih krizom gdje se umanjuju socijalna prava, gdje se štedi i gdje stope nezaposlenosti iz dana u dan samo rastu. Zanimljiva je također i činjenica da svi mehanizmi i akcije Europske unije idu za tim da zaštite kapital banaka, koje su ili u privatnom vlasništvu ili su većinski državne (i to njemačke, francuske ili britanske), upravo novcima poreznih obveznika, i to putem Europske središnje banke koja je potpuno neovisna o politici, bilo onoj Europske unije bilo nacionalnih država članica. Politika dakle nema nikakav utjecaj na ekonomiju nego je upravo obrnuto. Ekonomija kroji politiku. To je sasvim vidljivo iz primjera Italije gdje ekonomija postavlja premijera bez demokratski provedenih izbora.

CRISIS OF THE EURO-SOLIDARITY

Summary

Croatia will soon become a full member of the European Union, also the member of the euro zone. It is interesting to note that the Croatian media were, along with representative sofa government, during the last period of negotiations, amounted only positive attitudes and opinions about EU, so that the public is manipulated in some way. There a son for this paper is an economic crisis which has strongest struck euro area, therefore the European Union. The emergence of this crisis has opened the question of solidarity. Therefore, in the first part of this paper author briefly describes the main institutions of the European Union, and eurozone that represent the largest stage of economic integration, which in itself implies a common monetary policy of member states. Eurozone crisis and ways that the European Union conduct in the crisis are central part of this text and also point to a theological view of solidarity in times of crisis.

Key words: European Union, eurozone, crisis, solidarity, theology.